

ti habent quod volunt, quamvis non omnes qui habent quod volunt, continuo sint beati. Continuo autem miseri sunt qui vel non habent quod volunt, vel id habent quod non recte volunt. Beatus ergo non est, nisi qui & habet omnia quæ vult, & nihil vult male. Ille quippe beate vivit, qui vivit ut vult, nec male aliquid vult. Cum ergo ex his duobus constet beata vita, licet in malis sit aliquis bonus, non tamen nisi finitis omnibus malis est beatus. Cum ergo ex hac vita, qui in his miseriis fidelis, & bonus est, venerit ad beatam vitam, tunc erit vere quod nunc nullo modo esse potest, ut sic homo vivat quomodo vult. Non enim ibi volet male vivere, aut volet aliquid quod deerit, aut deerit aliquid quod voluerit. Quidquid amabitur, aderit, nec desiderabitur quod non aderit: & omne quod ibi erit, bonum erit, & summus Deus summum bonum erit; & quod est omnino beatissimum, ita semper fore certum erit. Beatos autem esse se velle omnium hominum est: beatos esse se velle omnes in corde suo vident; nec tamen omnium est fides quæ ad beatitudinem pervenitur.

Si quid de Deo cognoscit aliquis quod ibi non intelligant omnes.

Solet etiam queri, utrum aliquid de Deo cognoscat aliquis magis meritis, ut Petrus, quod non cognoscat aliquis minus meritis, ut Linus. Pluribus videtur quod omnia de Deo ad beatitudinem spectantia omnes communiter electi cognoscant, sed differenter. Nihil enim in Deo noscibile majus digniusque videtur quam eum intelligere trinum & unum. Hoc (1) autem omnes tunc per speciem cognoscent. Unde sequitur ut non sit aliquid ad beatitudinem pertinens incognitum alicui beatorum. Omnes ergo cuncta illa videbunt, quorum cognitio servit beatitudini; sed in modo videndi different: alius enim alio magis, alius alio minus fulgebunt.

De paritate gaudii.

Solet etiam queri, an in gaudio dispare sint, sicut in claritate cognitionis differunt. De hoc Augustinus ait Lib. XXII. de Civ. Dei, cap. xxx. & Lib. de virg. cap. xxvi. & tract. LVII. in Joan. „Multæ mansiones in una domo erunt, scilicet varæ præmiorum dignitates; sed ubi Deus erit omnia in omnibus, erit etiam in dispari claritate per gaudium, ut quod habebunt singuli, commune sit omnibus: quia etiam gloria capitis omnium erit per vinculum charitatis.“ Ex his datur intelligi quod par gaudium omnes habebunt, etsi disparem cognitionis claritatem: quia per claritatem, quæ in singulis erit perfecta, tantum quisque gaudebit de bono alterius, quantum gauderet, si in seipso haberet. Sed si par erit cunctorum gaudium, videtur quod par sit omnium beatitudo; quod constat omnino non esse. Ad quod dici potest, quod beatitudo par esset, si ita esset par gaudium, ut etiam par esset cognitio; sed quia hoc non erit, non faciet paritas gaudii paritatem beatitudinis. Potest etiam sic accipi per gaudium, ut non referatur paritas ad intensiorem affectionis gaudendum, sed ad universitatem rerum de quibus gaudebitur: quia de omni re unde gaudebit unus, gaudebunt omnes.

Si major sit beatitudo Sanctorum post iudicium.

Post hoc queri solet, si beatitudo Sanctorum major sit futura post iudicium quam interim. Sine omni scrupulo credendum est eos habituros majorem gloriam post iudicium, quam ante: quia & majus erit gaudium eorum, ut supra testatus est Augustinus, & amplior erit eorum cognitio. Unde Hieronymus implicite in cap. vi. Osee: „Peracto iudicio, amplio rem gloriam suæ claritatis Deus demonstrabit electis...“ (2) Si quem movet, quod opus sit spiritibus defunctorum corpora sua in resurrectione recipere, si eis potest sine corporibus summa beatitudo præberi, difficilis quæstio est, nec potest à nobis perfecte diffiniri; sed tamen dubium non est & raptam à carnis sensibus hominis mentem, & post mortem ipsa carne deposita, non sic videre posse incommutabilem substantiam, idest Deum, sicut Sancti Angeli vident, sive alia latentiore causa, sive ideo quia inest ei naturalis quidam appetitus corpus administrandi, quo retardatur quodammodo ne tota intentione pergat in illud summum cælum, donec ille appetitus conquiescat. Porro si tale sit corpus cuius sit difficilis, & gravis administratio, sicut hæc caro quæ corrumpitur, multo magis avertitur mens ab illa visione summi cæli. Proinde cum hoc corpus jam non animale, sed spirituale receperit æquata Angelis, habebit perfectum naturæ suæ modum, obediens, & imperans, vivificata, & vivificans, tam ineffabili facultate, ut sit ei gloriæ quod fuit sarcinæ.

DIVISIO TEXTUS.

Postquam determinavit Magister de his quæ pertinent ad iudicium generale, in parte hac incipit determinare de præmiis, & pœnis quæ iudicium generale sequuntur: & dividitur in partes duas. In prima determinat de præmiis bonorum; in secunda de pœnis malorum, l. dist. ibi: *Hic oritur quæstio, &c.* Prima autem pars dividitur in partes tres. In prima enim describit qualis erit beatitudo Sanctorum, quæ eis in præmium post generale iudicium dabitur. In secunda ostendit quomodo ad eam consequendam omnis humanus appetitus tendat, ibi: *Solet etiam*

(1) Al. enim.

Ex. EDIT. P. NICOL. (2) Quæ subjunguntur, sunt Augustini Lib. XII. super Gen. ad litt. cap. xxxv. verbis paullulum immutatis, vel mutilatis, ut videre est ibi.

QUÆSTIO I.

HIC queruntur quinque. Primo de beatitudine. Secundo de visione Dei, in qua principaliter beatitudo consistit. Tertio de delectatione, quæ formaliter beatitudinem complet. Quarto de dotibus, quæ in beatitudine continentur. Quinto de aureolis, quibus beatitudo perficitur, & decoratur.

Circa primum queruntur quatuor.

Primo. In quo sit querenda beatitudo.

Secundo. Quid sit.

Tertio. Utrum omnes eam appetant.

Quarto. Utrum ab omnibus æqualiter participetur.

ARTICULUS I.

Utrum beatitudo in bonis corporis consistat.

1. 2. quæst. 2. art. 5. III. cont. Gen. cap. xxxi. & xxxvii. in princ.

1. AD primum sic proceditur. Videtur quod beatitudo in bonis corporis consistat. Quia quod a pluribus dicitur, impossibile est falsum esse totaliter, ut Commentator dicit in Lib. de Anima, & Philosophus dicit in VII. Ethicor. cap. xiv. vel xiv. quod opinio non perditur, quam populi multi famant. Sed major hominum multitudo inclinatur ad querendum corporales delectationes, & corporalia bona quasi finem. Ergo finis humanæ vitæ in corporalibus bonis consistit. Finem autem humanæ vitæ dicimus beatitudinem. Ergo beatitudo in bonis corporis querenda est.

2. Præterea. Quanto aliquis finis est magis ultimus in consecutione, tanto prior est in intentione, & appetitu. Sed homo prius appetit corporale bonum quam spirituale, cum ex amore corporalium rerum in amorem invisibilium manuducamur, ut Gregorius dicit, homil. xi. in Evang. Ergo bonum corporale est ultimus finis nosier. Talis autem finis est beatitudo. Ergo in bonis corporalibus beatitudo est querenda.

3. Præterea. Quanto aliquid bonum est communius, tanto divinius, ut patet in I. Ethic. cap. 1. Sed bonum corporale communius est quam spirituale: quia corporale ad plantas, & animalia bruta se extendit, non autem spirituale. Ergo corporale bonum spirituali præeminet; & ita in corporalibus bonis magis est beatitudo querenda.

4. Præterea. Beatitudo ab omnibus ponitur finis virtutis. Sed virtus habet finem suum non solum in bonis spiritualibus, sed etiam in corporalibus: per virtutem enim temperantiæ, & alias virtutes homo conservatur à nocivis etiam secundum corpus. Ergo beatitudo non solum in spiritualibus, sed etiam in corporalibus bonis est querenda.

5. Præterea. Secundum Philosophum in II. Physic. text. LVIII. felicitas, & fortuna circa idem esse videntur. Sed bona fortunæ sunt corporalia. Ergo bona in quibus consistit beatitudo, & felicitas, sunt corporalia.

6. Præterea. Homo ex anima, & corpore constituitur. Ergo bonum hominis debet esse commune animæ, & corpori. Sed bonum spirituale non potest esse commune corpori; bonum autem corporale potest esse commune animæ, in quantum anima de corporalibus delectatur. Ergo beatitudo, quæ est

(1) Al. deest bonis.

bonum hominis, magis consistit in corporalibus quam in spiritualibus bonis.

Sed contra. Illud quod convenit homini secundum corpus, potest esse commune sibi, & aliis animalibus. Sed beatitudo aliis animalibus non potest competere. Ergo beatitudo non est querenda in bonis corporis.

Præterea. Beatitudo est summum bonum hominis. Ergo in præcipuis hominis bonis est querenda. Sed bona animæ sunt nobiliora (1) bonis corporis, sicut & anima corpore nobilior est. Ergo beatitudo est querenda in bonis animæ.

Præterea. Illud quod est ultima mensura, non est aliquo modo mensuratum. Ergo illud quod non potest esse bonum, nisi prout est mensuratum, non potest esse mensura ultima in rebus humanis; & ita nec ultimus finis, qui est beatitudo; cum finis sit mensura imponens modum his quæ sunt ad finem. Sed bona corporalia non sunt laudabilia, nec bona, nisi in quantum sunt mensurata mensura virtutis, ut patet per Philosophum in II. Ethic. cap. 11. & v. Ergo in bonis corporalibus non potest esse beatitudo.

QUÆSTIUNCULA II.

1. Uterius. Videtur quod beatitudo magis consistat in his quæ sunt voluntatis, quam in his quæ sunt intellectus. Quia beatitudo est summum bonum. Sed bonum est objectum voluntatis in quantum huiusmodi, non autem intellectus. Ergo beatitudo magis consistit in actu voluntatis quam intellectus.

2. Præterea. Delectatio secundum Philosophum in VII. Ethic. cap. 11. ad beatitudinem requiritur: unde & in græco nomen beatitudinis à gaudio accipitur. Sed delectatio est in voluntate, sive in affectu. Ergo & beatitudo.

3. Præterea. Secundum Philosophum in X. Ethic. cap. viii. vel. x. in actu nobilissimæ virtutis consistit felicitas, sive beatitudo. Sed charitas est excellentissima omnium virtutum, ut patet per Apostolum I. Corinth. xiiii. Ergo cum charitas sit in voluntate, ibi querenda est beatitudo.

4. Præterea. Sicut anima imperat corpori, ita voluntas imperat intellectui, & per consequens est eo superior. Sed beatitudo magis ponitur in bonis animæ quam corporis, quia anima est superior corpore. Ergo eadem ratione magis debet poni in voluntate quam in intellectu.

5. Præterea. Beatitudo hominis consistit in perfecta conjunctione ad Deum. Sed perfectius homo conjungitur Deo per voluntatem quam per intellectum: unde dicit Hugo de Sancto Victore vii. cap. eccl. Hier. super illud: *Mobile, & acutum &c.* „Dilectio supereminet scientiæ, & major est intelligentia. Plus enim Deus diligitur quam intelligatur: inquit, tract dilectio ubi scientia foris est.“ Ergo beatitudo consistit magis in dilectione quam in cognitione, & in voluntate quam in intellectu.

Sed contra est quod dicitur Joann. xvii. 3. *Hæc est vita æterna ut cognoscant te verum Deum, & quem misisti Jesum Christum.* Sed vita æterna est ipsa beatitudo. Ergo beatitudo in cognitione consistit.

Præterea. I. Corinth. xv. super illud, *Cum tradiderit regnum Deo, & Patri, dicit Glosa (ex Augustino),* „Idest, cum perduxerit credentes ad contemplationem Dei Patris, ubi est finis omnium, requies sempiterna, & gaudium.“ Sed hoc est beatitudo.

Er-

Ergo in contemplatione intellectus beatitudo consistit.

Præterea. Philosophus in X. Ethic. ubi sup. ostendit quod in contemplatione virtutis actu ultima hominis beatitudo consistit. Sed hoc pertinet ad intellectum. Ergo beatitudo maxime consistit in intellectu.

Præterea. Secundum Philosophum in I. Ethic. cap. v. vel ix. bonum in quo per se est sufficientia, est felicitas, vel beatitudo. Sed hoc est in cognitione, ut patet Joan. xiv. 8. *Domine ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.* Ergo idem quod prius.

QUÆSTIUNCULA III.

1. Ulterius. Videtur quod beatitudo magis consistat in actu intellectus practici quam speculativi. Quanto enim aliquod bonum est communius, tanto est divinius, ut patet in I. Ethic. cap. i. vel ii. Sed bonum intellectus speculativi est singulariter ejus qui speculatur; bonum autem intellectus practici potest esse commune multorum. Ergo magis consistit beatitudo in intellectu practico quam speculativo.

2. Præterea. Beatitudo est ultima perfectio hominis. Sed major est perfectio alicujus rei secundum quod est causa alterius, quam secundum quod in se perfecta existit: unde dicit Dionysius in iii. cap. celest. Hierarch. quod omnium divinius est Dei cooperatorem fieri in reductione aliorum. Per intellectum autem speculativum homo habet perfectionem in se ipso, intellectus autem practicus est causa aliorum. Ergo beatitudo magis consistit in intellectu practico quam in speculativo.

3. Præterea. Finis est conformis his quæ sunt ad finem. Sed beatitudo est finis, & premium virtutum, ut in I. Ethic. cap. v. vel xiv. dicitur; virtutes autem magis consistunt in operatione quam in cognitione: quia scire parum, vel nihil prodest ad virtutem, ut patet II. Ethic. cap. iii. vel iv. Ergo beatitudo magis consistit in intellectu practico quam in speculativo.

4. Præterea. Beatitudo hominis consistit in eo quod est in homine nobilior. Sed intellectus practicus est nobilior speculativo, quia ipse legem ponit speculativo intellectui: per prudentiam enim legislatoris ordinatur qualiter quis discere debeat disciplinas speculativas, ut patet in I. Ethic. cap. i. vel ii. Ergo beatitudo magis est in intellectu practico quam speculativo.

Sed contra. Beatitudo, cum sit ultimus finis, propter seipsam queritur, & non propter alterum. Sed cognitio practica ordinatur ad alterum tamquam ad finem, quia ad opus, ut in II. Metaph. text. iii. dicitur; non autem speculativa, sed propter seipsam queritur, ut patet in I. Metaphys. text. iii. Ergo beatitudo magis consistit in intellectu speculativo quam practico.

Præterea. Beatitudo nostra consistit in hoc quod Deo conjungimur. Sed nos non conjungimur Deo per intellectum practicum, sed per speculativum. Ergo beatitudo magis consistit in intellectu speculativo quam practico.

Præterea. In ratione beatitudinis est diuturnitas, & sufficientia, & delectatio. Sed in actu contemplativi intellectus est homo magis sufficiens sibi quam in actu intellectus practici, ad quem multis auxiliis exterioribus indiget; nullaque actio est in qua homo possit ita diu persistere sicut in contemplatione propter remotionem à corporeis instrumentis, quo-

rum debilitas lassitudinem inducit: neque est aliqua delectatio ita pura sicut contemplationis, quia ei nullum contrarium admiscetur, neque enim contrarium habet. Ergo beatitudo maxime in actu intellectus speculativi consistit.

QUÆSTIUNCULA IV.

1. Ulterius. Videtur quod beatitudo in hac vita habeatur. Quia Matth. v. 3. dicitur: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum:* & similiter: *Beati qui persecutionem patiuntur:* & cetera hujusmodi. Sed omnia hæc in hac vita habentur. Ergo beatitudo est in hac vita.

2. Præterea. Si beatitudo non posset esse in hac vita, nullus beatitudinem cognosceret, nisi qui de alia vita notitiam haberet. Sed multi Philosophi de beatitudine tractaverunt, futuram vitam penitus ignorantes. Ergo beatitudo potest etiam esse in hac vita.

3. Præterea. Præsens vita hominis est perfectior quam præsens vita alicujus alterius animalis. Sed vita præsens aliorum animalium includit finem ultimum eorumdem. Ergo & vita præsens hominis beatitudinem includit, qui est finis ejus.

4. Præterea. Unaquæque res naturaliter desiderat finem suum. Sed ex desiderio finis nascitur desiderium eorum quæ sunt ad finem. Illa autem præcipue sunt ordinata ad finem sine quibus ad finem perveniri non potest. Sic autem ad beatitudinem hominis mors esset ordinata, si in hac vita beatitudinem habere non posset. Ergo homo naturaliter desiderat mortem: quod experimento falsum esse sentitur, & auctoritati Apostoli contradicit, qui dicit II. Corinth. v. 4. *Nolumus expoliari, sed supervestiri:* Ergo beatitudo hominis est in hac vita.

Sed contra. Nullus potest esse beatus qui non habet hoc quod bene vult. Sed quilibet beatus bene, & ordinate vult sua beatitudine numquam posse privari. Ergo quicumque hoc non habet, non est vere beatus. Sed nullus hoc in hac vita habet: quia ipsam beatitudinem quam in hac vita habere posset, oportet quod ad minus mors tollat. Ergo beatitudo in hac vita haberi non potest.

Præterea. Nullus ad ultimum vitam jam pervenit, cui restat aliquid apparendum, eo quod beatitudo in se sufficientiam habeat, ut etiam Philosophus dicit X. Ethic. cap. vi. vel ix. Sed quantumcumque aliquis sit in hac vita perfectus vel scientia, vel virtute, vel quocumque alio modo, adhuc ei restat aliquid appetendum, scilicet multa scire quæ nescit; immo bonitas etiam suæ perfectionis, quamdiu hæc vita durat, certa esse non potest; cum etiam sapientissimi, & perfectissimi viri per infirmitates corporales possint in insaniam devenire. Ergo beatitudo in hac vita haberi non potest.

Præterea. Beatitudo ab omnibus ponitur maximum bonum. Sed maximum bonum est quod est malo penitus impermixtum. Cum ergo vita hæc absque malis esse non possit, quantumcumque aliquis sit sapiens, & virtute perfectus (ut manifeste apparet varios casus hominis intruendo) videtur quod in hac vita beatitudo esse non possit.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quæstionem, quod beatitudo, cum sit naturaliter ab omnibus hominibus desiderata, nominat ultimum humanæ vitæ finem. Finis autem cujuslibet rei est operatio pro-

propria, vel per operationem propriam ad finem venit. Cum autem forma propria sit in qualibet re operationis propriæ principium; forma autem propria hominis, in quantum est homo, sit rationalis animæ; oportet quod vel in ipsis actibus rationalis animæ beatitudo consistat, vel in his ad quæ homo per actus rationalis animæ comparatur. Hæc autem bona animæ dicuntur: unde necesse est beatitudinem ponere in bonis animæ etiam secundum Philosophos. Quod autem aliqui beatitudinem in bonis corporis ponunt, ex hoc provenit quod seipsos quid essent ignorabant: non enim agnoscebant se secundum id quod est in eis melius, quod eorum esse formaliter complet, sed secundum id quod de eis exterius apparet: & secundum hoc in exterioribus bonis suam beatitudinem quæsierunt.

Ad primum ergo dicendum, quod multorum opinionem non est necesse esse veram simpliciter, sed secundum partem. Multitudo autem hominum in bonis corporis beatitudinem ponentium, quantum ad hoc veram opinionem habet, quod illud quod sibi optimum æstimant, hoc suam beatitudinem esse putat; & quantum ad hoc opinio eorum vera est, scilicet quod optimum hominis est beatitudo. Non autem oportet quod sit vera quantum ad hoc quod ponunt eam in bonis corporis: quia hæc opinio procedit ex falsa radice, quia scilicet æstimant se principaliter esse id quod sunt secundum corpora.

Ad secundum dicendum, quod hoc quod primo desideratur bonum corporale quam spirituale, per accidens contingit. Nostra enim cognitio ab universalioribus ad specialia procedit, ut patet I. Physic. text. xv. & ideo in principio nihil cognoscimus de fine hominis nisi hoc generale quod est quoddam optimum: & sicut cognoscimus, ita desideramus; & ideo inter illa bona quæ primo cognitioni occurrunt, æstimamus illud bonum. Priora autem in nostra cognitione sunt sensibilia: unde in principio æstimamus quasi summa bona, sensibilia bona; sed in fine quando cognitio nostra perficitur, habemus distinctam cognitionem de hominis fine, discernendo ipsum ab aliis; & tunc appetimus summum bonum, ut est, scilicet in spiritualibus. Ratio autem procedit, ac si per se loquendo appetitus boni corporalis præcederet appetitum boni spiritualis.

Ad tertium dicendum, quod dupliciter aliquid dicitur esse commune. Uno modo per prædicationem: hujusmodi autem commune non est idem numero in diversis rebus: & hoc modo habet bonum corporis, communitatem. Alio modo est aliquid commune secundum participationem unitis & ejusdem rei secundum numerum; & hæc communitas maxime potest in his quæ ad animam pertinent, inveniri: quia per ipsam attingitur ad id quod est commune bonum omnibus rebus, scilicet Deus: & ideo ratio non procedit.

Ad quartum dicendum, quod duplex est finis, scilicet finis operationis, & intentionis. Bonum ergo corporis potest esse finis virtutis, quasi quidam terminus, vel effectus virtuosæ operationis; non autem sicut in quo stet virtutis intentio: quia cum virtus sit perfectio animæ, quæ est corpore nobilior, & nihil agat propter vilis se; non potest esse quod in bono corporis intentio virtutis quiescat.

Ad quintum dicendum, quod felicitas, & fortuna dicuntur aliquorum dupliciter. Uno modo sicut subiectorum: & hoc modo felicitas, & fortuna sunt ejusdem: quia utrumque non nisi in rationalibus potest esse. Alio modo sicut objectorum, vel mate-

In IV. Sent. Tom. V.

riæ; & sic impossibile est quod felicitas, & fortuna sint eorumdem: quia fortuna est eorum quæ propter aliquid aguntur, quando aliquid præter intentionem accidit; felicitas autem, vel beatitudo est quæ ab omnibus intenditur, nec ad alterum ordinatur: & ideo licet corporalia bona dicantur fortunæ materialiter, non tamen sequitur quod in corporalibus bonis felicitas consistat.

Ad sextum dicendum, quod licet homo ex anima & corpore consistat, tamen esse specificum habet ex anima, non ex corpore, quia forma cujuslibet rei est principium esse ejus specifici: unde & beatitudo hominis principaliter, & originaliter consistit in bonis animæ. Sicut enim corpus est propter animam sicut propter finem, & materia propter formam, ut patet in II. de Anima, text. iv. & xv. & xxxvii, ita & bona corporis ordinantur in animæ bona ut in finem: unde in bonis corporis beatitudo principaliter consistere non potest.

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod beatitudinem esse in voluntate dupliciter potest intelligi. Uno modo ita quod sit voluntatis objectum; & sic beatitudo, cum sit ultimus finis, & ex fine sit ratio boni, quod est voluntatis objectum, oportet ponere beatitudinem in voluntate esse. Alio modo ita quod sit aliquis actus voluntatis; & sic beatitudo in voluntate esse non potest. Beatitudo enim ultimum finem hominis importat. Finis autem ultimus hominis potest accipi duplex: unus in ipso, & alius extra ipsum. In ipso, sicut operatio rei dicitur esse finis ejus, cum omnis res sit propter suam operationem. Finis vero extra ipsum est, ad quod per suam operationem pertingit. Non autem qualibet operatio poterit dici finis, sed illa quæ fini exteriori primo conjungit: & hoc dico quando res finem extra se habet: tunc enim oportet quod finis interior ad exteriorem ordinetur, ut sic finis exterior sit quasi finis ultimus, & finis interior, qui est operatio, sit ad illum ordinatus, sicut videmus quod res naturales per operationes quas habent, pertingunt secundum assimilationem quamdam ad divinam bonitatem, quæ est earum exterior finis. Non autem est possibile ut ipse voluntatis actus sit ultimus finis alicujus, quia cum voluntatis objectum sit finis, hoc ipsum quod est velle, & quilibet alius voluntatis actus, nihil est aliud quam ordinare aliqua in finem, unde præsupponit alium finem; & ideo si ipsum velle dicatur esse volitum, oportet præsupponere ante hoc aliquid esse volitum. Non enim potest intelligi in aliqua potentia reflexio super actum suum, nisi actu suo, in quem fit reflexio; prius terminato per objectum proprium, quod sit aliud ab ipso actu potentie illius: alias oporteret in infinitum procedere. Si enim intellectus intelligit se intelligere, oportet quod intelligat se intelligere aliquid: & si dicas quod intelligit se intelligere hoc quod est se intelligere, adhuc oportebit aliud ponere, & sic in infinitum. Patet ergo quod ipsum intelligere non potest esse primum objectum intellectus, & eadem ratione nec ipsum velle potest esse objectum primum voluntatis. Cum ergo objectum primum voluntatis sit finis ultimus, impossibile est quod aliquis voluntatis actus sit ultimus finis voluntatis. Nec etiam potest dici, quod assecutio finis exterioris sit per actum voluntatis immediate: intelligitur enim esse actus voluntatis ante assecutionem finis, ut motus quidam in

Ss

fi